

En el món, sense ser del món

Ciudadans d'aquesta ciutat, pelegrins vers una altra ciutat definitiva. Hi ha afirmacions que només arriben a ser veritat si les enunciem com a tensió de dues paraules: amor i justícia, acció i contemplació, llibertat i igualtat, subjecte i comunitat, bé de tots i de cadascú, subsidiarietat i solidaritat. Ometre una de les dues seria falsejar l'afirmació. Aquesta tensió és heterodòxia. L'heterodòxia és necessària per a l'avenç històric; l'heretgia, en canvi, ho fa més problemàtic o difícil. Existeix un llinar vers la confusió, l'exageració o la unilateralitat herètica (de *hairesis*, 'usurpació, separació unilateral'). *En el món, sense ser del món*, doncs. Ni massa mundà, ni massa celestial. Humà perquè es diví, diví perquè és humà.

Els cristians en el món

Els cristians en el món no es distingeixen dels altres homes ni pel lloc on viuen, ni pel seu llenguatge, ni pels seus costums. Els cristians, en efecte, no tenen ciutats pròpies, tal com afirma la *Carta a Diognet* (una obra apologetica anterior al concili de Nicea (325), probablement de finals del s. II). El còdex va aparèixer el 1436 en un mercat de Bizanci: el seu descobriment va ser casual. Com és possible que aquest escrit passés desapercebut durant mil dos-cents anys? Ningú el coneixia, ningú el llegia, ningú el citava. El còdex d'*A Diognet* va ser adquirit per un jove estudiant de grec en una peixateria de la ciutat, apilonat amb el paper d'embolicar el peix. El còdex es va copiar i va viatjar per mitja Europa occidental. Durant el retorn a la patristica de la primera meitat del segle XX va ser molt valorat. En el text hi podem llegir que els cristians viuen en ciutats gregues o bàrbares segons la sort que els ha correspost, segueixen els costums dels habitants del país, tant pel que fa al vestir

com en llur estil de vida i, tanmateix, revelen una forma de viure admirable i, a parer de tots, sorprenent. I afegeix:

Viuen en les seves pàtries, però com si hi fossin forasters. Participen en totes les activitats dels bons ciutadans i accepten totes les càrregues, però com si fossin pelegrins. Tota terra estranya és pàtria per a ells, i tota pàtria els és terra estranya. Es casen com tothom i com tothom engendren fills, però no exposen els nascuts. Comparteixen la taula, però no el llit. Estan en la carn, però no viuen segons la carn.

Un parell d'afirmacions poden servir com a síntesi de tot l'escrit: «el que l'ànima és per al cos: això són els cristians en el món» i «viuen com a pelegrins en uns estatges corruptibles mentre esperen la incorruptió en el cel».

L'Escriptura: en el món, sense ser del món

En alguns llibres d'allò que coneixem com a Nova Aliança, sobretot en els escrits paulins i en els joànics, hi ha nombroses i diverses referències al món (*kósmos*). En mencionarem només algunes.

En primer lloc, cal assenyalar l'ambigüitat envers el món. Sembla descobrir-s'hi un moviment en quatre temps: creació, redempció, encarnació i consumació. En un primer moment s'hi fa present la distància, l'abisme entre el completament Altre creador i les seves criatures, entre Déu i el món. Després, la comunicació redemptora de Déu al món (les persones divines diuen: «fem redempció del gènere humà» [Exercicis Espirituals, 103]) i la seva proximitat —que no és fusió, sinó identificació profunda en la diferència—: «un home enviat als homes», un home per als altres, com van afirmar Pedro Arrupe o Dietrich Bonhoeffer. I, en el quart moment, la unitat escatològica consumada.

En la carta als cristians de Roma, Pau parla d'un món creat, i nosaltres en ell, que gemega amb dolors de part (8,22-23). És un món, el present, al qual el cristià no ha d'amotllar-s'hi, sinó deixar-se transformar per renovar la persona des de dins (12,2) per, una vegada ressuscitats amb Crist, emprendre la vida nova (6,4). L'evangelista Joan dona inicialment a Crist el nom de «Salvador del món» (3,16-17; 4,42; 12,47), que ha provocat un judici («jo he vençut al món», 16,33): els que no tenen vista, hi veuen, mentre que els que creuen veure-hi, es queden cecs (9,39). Al final de l'elaborat i complex discurs de comiat, Joan sintetitza en poques línies el seu missatge:

Jo els he confiat la teva paraula, però ara el món els odia, perquè no són del món, com jo tampoc no en sóc. No et demano que els treguis del món, sinó que els preservis del Maligane. Ells no són del món, com jo tampoc no en sóc. Consagra'ls en la veritat, que és la teva paraula. Tal com tu m'has enviat al món, jo també els hi he enviat. Jo em consagro a mi mateix per ells, perquè ells també siguin consagrats en la veritat (17,14-19).

Per a l'Escriptura, l'amor del món no és el límit, sinó que és *trans-ascendit* per l'amor del Pare (1Jn 2,15). La paraula «món» en Joan assenyala una oposició compacta i radical envers Jesús. Déu estima el món, i els seguidors de Jesús, els creients, són enviats a aquest món (no n'hi ha d'altre) per fer un món *altre*. Potser podem anomenar-ho «elevant la qualitat del món»: el poble de Déu fomenta i assumeix «en tant que són bons, els valors, riqueses i costums dels pobles»; la plenitud de la vida cristiana promou «un estil de vida més humà, també en la societat terrena», (*Lumen Gentium*, 13 i 40).

Vuit característiques d'una espiritualitat mundana crítica

Oferim vuit notes per a una comprensió evangèlica i no purament mundana del món. Aquest món és l'únic lloc i l'únic camí. No n'hi ha d'altre, encara que no qualsevol forma de ser-hi és una forma evangèlica de ser en el món. Les formes, els estils, han de ser discernits contínuament per evitar una mundanitat espiritual possessiva, individualista o depredadora.

- Una *aproximació gratuïta*, asimètrica. El món és l'espai per a la trobada. Hi ha trobades de molts tipus: interès, reciprocitat, justícia... És necessària la trobada asimètrica en què no s'espera res a canvi, ni s'exigeix res; en què només s'ofereix el do del reconeixement de l'altre, l'acceptació del do regalat.
- Una *aproximació casta*, és a dir, pura, neta i integradora. Cal recuperar i ressignificar la castedat. El món espera una mirada pura i neta, no possessiva, posseïdora i explotadora d'un recurs finit. És necessària una aproximació casta al món. Per què no? Tot i que el llenguatge de la castedat no estigui de moda, és urgent recuperar el terme.
- Una *aproximació basada en una manera de viure no mundana i significativa*. L'estil de vida ha estat posat en primer pla els darrers anys com a quelcom de molt important, constitutiu i definitori dels cristians. Rebem com a crida el proposar i encarnar un nou estil de vida que transparenti la santedat del món, un estil evangèlic que sigui fidel al seu origen i significatiu per a les dones i homes d'avui. Es tracta d'una mediació significativa no irrellevant.
- Una *aproximació integral*, és a dir, unitària. En el camí cap a una nova espiritualitat mundana-sense-ser-del-món, hi ha un risc enorme que es declina de moltes maneres: gnosticisme, maniqueisme, pelagianisme, intimisme. L'espiritualitat mundana i *trans-ascendent* eleva la mirada, malda per instal·lar un horitzó de sentit que faci sortir de zones còmodes o falses seguretats. Alhora, la qualitat del món dependrà de si s'eleva la mirada i s'abaixen els ulls oberts cap a la terra (humilitat, humitat, humanitat, d'*humus*). Una mirada amb ulls oberts, una síntesi entre escolta de la Paraula i servei: un servei que no impedeix l'escolta, una escolta que no ignora la *diakonia* essencial. Marta i Maria alhora. En el rostre de l'altre, del tercer, s'hi descobreix l'Altre, que deixa constància d'una alteritat fundant.

- Una *espiritualitat fraterna i sororal*. Ser germanes i germans no és quelcom ja assolit; és un camí que cal recórrer. La proximitat no es tradueix necessàriament en fraternitat; retallar distàncies no ens fa, sense més, més germans. Hem d'apropar-nos, aproximar-nos, fer-nos pròxims. No es neix sent pròxim. Urgeix un reconeixement que s'ha ajornat massa temps: el paper de les dones en la construcció de la realitat social i del vincle humà. Una fraternitat sense sororitat seria incompleta.
- Una *espiritualitat simpàtica*. Davant l'altre, ni exclusió, ni recel, ni cautela, ni càlcul: només simpatia. La simpatia immensa pel món és un signe de l'espiritualitat cristiana i de la mirada que va portar el Concili Vaticà II.
- Una *espiritualitat encarnada* que transita les mediacions de la complexitat, que fa conscients els actors socials i religiosos de la necessitat d'una mediació complexa en societats complexes. L'espiritualitat cal que estigui arrelada i ben fonamentada en l'amor, en la llei de la caritat.
- Una *espiritualitat sinodal* de comunió jeràrquica per a una participació cada cop més cuidada. La comunitat no fa un camí desmanegat, sinó que reconeix els seus propis carismes, fins i tot els absents. La comunió jeràrquica, el carisma ordenat al servei de la marxa sinodal de tot el poble, compta amb la participació corresponent de totes i tots els afectats, amb transparència i capacitat de rendir comptes del que s'ha fet per, si cal, canviar el rumb, alentir-lo o accelerar-lo. L'horitzó d'aquesta espiritualitat és el Regne de Déu.

Apostar per aquest món de carn, vida i esperit

Apostar per aquest món implica resistir a totes les seduccions mundanes des de la profecia dels ulls oberts, que ens ajuda a mirarlo despossessivament.

Una conclusió: cal resistir les seduccions de la mundanitat espiritual per construir junts una espiritualitat evangèlica que sigui secular (mundana) sense-ser-del-món.

Una imatge: Homer ens conta d'Ulisses que, en el seu camí de retorn a Ítaca, es va lligar a l'arbre de la nau per resistir les crides seductores que el desviaven i el feien desaparèixer en el mar tempestuós; el poeta prefigurava, amb aquest arbre, el *lignum crucis* del Gòlgota on va ser clavada la salvació del món.

Un missatge: Crist és la nostra pau, que ha transitat i omplert l'abisme de desigualtats i ha traspassat els murs que aïllaven els pobles: Crist, *Pax nostra*.

Josep M. Margenat